

non erat minor ex contemnenda, quam ex conservata provincia. Spes triumphi? inquis. Satis gloriose triumpharem, si non essem tandiu quidem in desiderio rerum mihi carissimarum. Sed, ut spero, propediem te videbo. Tu mihi obviam mitte epistolas te dignas. Vale.

ARGUMENTUM.

Respondet epistolæ Cælii, quæ nona est lib. 8. eam lege, si hujus argumentum, atque etiam interpretationem quæris.

Responsoria ad monitoriam.

Cicero imp. S. D. Cælio ædili cur.

Raras tuas quidem, (fortasse enim non perferuntur) sed suaves accipio litteras; vel quas proxime acceperam, quàm prudentes! quàm multi et officii, et consilii! Etsi omnia sic constitueram mihi agenda, ut tu admonebas; tamen confirmantur nostra consilia, cum sentimus, prudentibus, fideliterque suadentibus idem videri. Ego Appium (ut sæpe tecum locutus sum) valde diligo: meque ab eo diligi statim coëptum esse, ut similitatem deposuimus, sensi: nam et honorificus in me consul fuit, et suavis amicus, et studiosus studiorum etiam meorum. Mea verò officia ei non defuisse, tu es testis, quoniam, ut opinor, accedit Phania. Et mehercule etiam pluris eum feci, quòd te amari ab eo sensi: jam me Pompeii totum esse scis: Brutum à me amari intelligis. Quid est causæ, cur mihi non sit in optatis, complecti hominem florentem ætate, opibus, honoribus, ingenio, liberis,

propinquis, affinibus, amicis; collegam meum præsertim, et in ipsa collegii laude et scientia, et studiosum mei? Hæc eo pluribus scripsi, quòd mihi significabant tuæ littæ subdubitare, qua essem erga illum voluntate: credo te audisse aliquid, falsum est, mihi crede, si quid audisti. Genus institutorum, et rationum mearum, dissimilitudinem nonnullam habet cum illius administratione provinciarum. Ex eo quidam suspicati fortasse sunt, animorum contentione, non opinionum dissensione me ab eo discrepare. Nihil autem feci unquam, neque dixi, quòd contra illius existimationem esse vellem. Post hoc negotium autem et temeritatem nostri Dolabellæ, deprecatores me pro illius periculo præbeo. Erat in eadem epistola, veteris civitatis; gaudebam sane, et congelasse nostrum amicum lætabar otio. Extrema pagella pupugit me tuo chirographo. Quid ais? Cæsarem nunc defendit Curio? quis hoc putaret præter me? nam, ita vivam, putavi. Dii immortales, quam ego risum nostrum desidero! Mihi erat in animo, quoniam jurisdictionem confeceram; civitates locupletaram; publicanis etiam superioris lustræ reliqua sine sociorum ulla querela conservaram: privatis, summis, infimis fueram jucundus; proficisci in Ciliciam Nonis Maiis, et, cum primum æstiva attigissem, militaremque rem collocassem, decedere ex S. C. Cupio te ædilem videre: miroque desiderio me urbs afficit, et omnes mei, tuque in primis. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat Fabium à quinque rebus; bonitate, doctrina, ingenio, modestia, amicitia sua.

Commendatoria.

Cicero imp. S. D. Cœlio ædili cur.

Marco Fabio, viro optimo, et homine doctissimo, familiarissime utor: mirificeque eum diligo, cum propter summum ejus ingenium, summamque doctrinam, tum propter singularem modestiam; ejus negotium sic velim suscipias, ut si esset res mea; novi ego vos magnos patronos. Hominem occidat oportet, qui vestra opera uti velit. Sed in hoc homine nullam accipio excusationem. Omnia relinques, si me amabis, cum tua opera Fabius uti volet. Ego res romanas vehementer expecto et desidero: in primisque quid agas, scire cupio: nam jam diu propter hiemis magnitudinem nihil novi ad nos afferebatur.

ARGUMENTUM.

Scribit de supplicationibus suis, de nuptiis filie, et P. Cornelii Dolabellæ, de civilibus discordiis, de rationibus, quibus adductus C. Cœlius, quæstorem suum, provincie præposuerit, respondet Cœlii tribus epistolis, primum quæ est 11. deinde 12. postremo 7. l. 8.

Responsoria ad nuntiatorias.

Cicero imp. S. D. Cœlio ædili cur.

Non potuit accuratiùs agi, neque prudentiùs, quàm actum est à te cum Curione de supplicatio-

ne; et meherculè confecta res est ex mea sententia, cum celeritate, tum quòd is, qui erat iratus, competitor tuus, et idem meus, assensus est ei, qui ornavit res nostras divinis laudibus. Quare scito me sperare ea, quæ sequuntur: ad quæ tu te para. Dolabellam à te gaudeo primum laudari, deinde etiam amari. Nam ea, quæ speras Tullie meæ prudentia temperari posse, scio cui epistolæ tuæ respondeant. Quid, si meam legas, quam ego tum ex tuis litteris misi ad Appium? sed quid agas? sic vivitur. Quod actum est, dii approbent. Spero fore jucundum generum nobis: multumque in eo tua nos humanitas adjuvabit. Resp. me valdè sollicitat; faveo Curioni: Cæsarem honestum esse cupio; pro Pompejo emori possum; sed tamen ipsa rep. nihil mihi est carius. In qua tu non valdè te jactas: districtus enim mihi videris esse, quod et bonus civis, et bonus amicus es. Ego de provincia decedens quæstorem Cœlium, præposui provincie. Puerum, inquis? at quæstorem, at nobilem adolescentem, at omnium ferè exemplo. Neque erat superiore honore usus, quem præficerem. Pontinius multò ante discesserat; à Q. fratre impetrari non poterat: quem tamèn si reliquisset, dicerent iniqui, non me planè post annum, ut senatus voluisset, ex provincia decessisse, quoniam alterum me reliquisset. Fortassè et illud adderent, senatum eos voluisse provinciis præesse, qui antea non præfuissent: fratrem meum triennium Asiæ præfuisse. Deniquè nunc sollicitus non sum; si fratrem reliquisset, omnia timerem. Postremò, non tamèn mea sponte, quàm potentissimorum duorum exemplo, qui omnes Casios, Antoniosque comple-

xi sunt; hominem adolescentem non tam allicere volui, quam alienare nolui. Hoc tu meum consilium laudes necesse est: mutari enim non potest. De Ocella parum planè ad me scripseras, et in actis non erat. Tuæ res gestæ ita notæ sunt, ut trans montem Taurum etiam de Matrinio sit auditum. Ego, nisi quid me Etesia morabuntur, celeriter, ut spero, vos videbo. Vale.

ARGUMENTUM.

Hujus epistolæ apertum erit argumentum, si legas epistolam Cælii: quæ ante ultimam est lib. 8. cui hæc respondet.

Excusatoria, deliberatoria.

Cicero imp. S. D. Cælio ædili cur.

Magno dolore me affecissent tuæ litteræ, nisi jam et ratio ipsa depulisset omnes molestias, et diuturna desperatione rerum obduruisset animus ad dolorem novum; sed tamèn, quare acciderit, ut ex meis superioribus litteris id suspicari, quod scribis, nescio. Quid enim fuit in illis, præter querelam temporum, quæ non animum meum magis sollicitum haberent, quam tuum? nam non eam cognovi aciem ingenii tui, quòd ipse videam, te id ut non putem videre. Illud miror, adduci potuisse te, qui me penitus nosse deberes, ut me existimares aut tam improvidum, qui ab excitata fortuna ad inclinatam, et propè jacentem desciscerem, aut tam inconstantem, ut collectam gratiam florentissimi hominis effunderem, à meque ipse deficerem; et, quod initio, semperque fugi, civili

bello interesssem. Quod est igitur meum triste consilium? ut discederem fortassè in aliquas solitudines? nosti enim non modò stomachi mei, cujus tu similem quondam habebas, sed etiam oculorum in hominum insolentium indignitate fastidium. Accedit etiam molesta hæc pompa lictorum meorum, nomenque imperii, quo appellor. Eo si onere carem, quamvis parvis Italiae latebris contentus essem. Sed incurrit hæc nostra laurus non solum in oculos, sed jam etiam in oculas malevolorum. Quod cum ita esset, nihil tamèn unquam de profectione, nisi vobis approbantibus, cogitavi. Sed mea prædiola tibi nota sunt: in his mihi necesse est esse, ne amicis molestus sim. Quod autem in maritimis sum, facilè moveo nonnullis suspicionem, velle me navigare; quòd tamèn fortassè non nollem, si possem ad otium: nam ad bellum quidèm, qui convenit? præsertim contra eum, cui spero me satisfacisse; ab eo, cui tamèn satisfieri nullo modo potest. Deindè sententiam meam tu facillimè perspicere potuisti jam ab illo tempore, cum in Cumanum mihi obviam venisti; non enim te celavi. Sed nonne tum providisti, quam abhorrerem ab urbe relinquenda? quòd cum audissem; nonne tibi affirmavi, quidvis me potius perpassurum, quam ex Italia ad bellum civile exiturum? quid ergo accidit, cur consilium mutarem? nonne omnia potius, ut in sententia permanerem? credas hoc mihi velim, quod puto te existimare, ex his miseriis nihil aliud me querere, nisi ut homines aliquandò intelligant, me nihil maluisse, quam pacem; ea desperata, nihil tam fugisse, quam arma civilia; hujus me constantia puto fore, ut nunquam poeniteat. Etenim

memini in hoc genere gloriari solitum esse familiarem nostrum Q. Hortensium, quod nunquam bello civili interfuisset; hoc nostra laus erit illustrior, quod illi tribuebatur ignavia: de nobis id existimari posse non arbitror. Nec me ista terrent, quæ mihi à te ad timorem fidissimè, atque amantissimè proponuntur. Nulla est enim acerbitas, quæ non omnibus, ac orbis terrarum perturbatione, impendere videatur: quam quidem ego à rep. meis privatis et domesticis incommodis libentissimè, vel istis ipsis, quæ tu me mones ut caveam, redemissem. Filio meo, quem tibi charum esse gaudeo, si erit ulla resp. satis amplum patrimonium relinquam, in memoriam nominis mei: sin autem nulla erit, nihil accedet ei separatim à reliquis civibus. Nam quod rogas, ut respiciam generum meum, adolescentem optimum mihi charissimum: an dubitas, cum scias quanti cum illum, tum verò Tulliam meam faciam, quin ea me cura vehementissimè sollicitet? et eò magis, quò in communibus miseriis hac tantum oblectabar specula. Dolabellam meum, vel potiùs nostrum, fore ab iis molestiis, quas liberalitate sua contraxerat, liberum. Velim quæras, quos ille dies sustinuerit, in urbe dum fit, quam acerbos sibi, quam mihi ipsi socero non honestos. Itaque neque ego hunc Hispaniensem casum specto; de quo mihi exploratum est, ita esse, ut tu scribis; nec quidquam astutè cogito. Si quando erit civitas; erit profecto nobis locus: sin autem non erit, in easdem solitudines tu ipse, ut arbitror, venies, in quibus nos condisse audies. Sed ego fortassè vaticinor; et hæc omnia meliores habebunt exitus. Recordor enim

desperationes eorum, qui senes erant adolescente me; eos ego fortassè nunc imitor, et utor ætatis vitio. Velim, ita sit. Tamèn, togam prætextam texi Appio, puto te audisse; nam Curtius noster Dibaphum cogitat: sed eum infector moratur. Hæc aspersi, ut scires, me tamèn in stomacho solere ridere. De Dolabella quod scripsi suadeo videas, tanquam si res tua agatur. Extremum illud erit: nos nihil turbulentè, nihil temerè faciemus. Te tamèn oramus, quibuscumque erimus in terris, ut nos, liberosque nostros ita tueare, ut amicitia nostra, et tua fides postulabit. Vale.

ARGUMENTUM.

Respondet ad omnes partes epistolæ Caninii: deinde altera epistola roganti ut se Bibulo commendet, causas affert, quare id facere debeat; se tamen illum morem gessisse confirmat.

Responsoria, expostulatoria.

Cicero imp. S. D. Caninio Sallust. proc.

Litteras à te mihi stator tuus reddidit Tarsi ad xvi. Kal. Sext. His ego ordine, ut videris vellem, respondebo. De successore meo nihil audiui, nec quemquam fore arbitror. Quin ad diem decedam, nulla causa est, præsertim sublato metu Parthico, commoraturum me nusquam sanè arbitror. Rhodum, Ciceronum causa puerorum, accessurum puto; neque id tamèn certum est, ad urbem velim quam primùm venire: sed tamèn iter meum reip. et rerum urbanarum ratio gubernabit. Successor tuus non potest ita maturare ullo modo, ut tu me

in Asia possis convenire. De rationibus referendis, non erat incommodum, te nullam referre, quam tibi scribis à Bibulo fieri potestatem: sed id vix mihi videris per legem Juliam facere posse, quam Bibulus certâ quadam ratione non servat; tibi magnoperè servandum censeo. Quod scribis, Apamea præsidium deduci non oportuisse: videbam idem cæteros existimare: molestèque ferebam, de ea re minus commodos sermones malevolorum fuisse. Parthi transierint, nec ne, præter te, video dubitare neminem. Itaque omnia præsidia, quæ et magna et firma paraveram, commotus hominum non dubio sermone, dimisi. Rationes mei quæstoris nec verum fuit me tibi mittere, nec tum erant confectæ; eas nos Apamæ deponere cogitabamus. De præda mea præter quæstores urbanos, id est, populum, R. teruncium nec attingit, nec tacturus est quisquam. Laodiceæ me prædes accepturum arbitror omnis pecuniæ publicæ, ut et mihi et populo cautum sit sine vecturæ periculo. Quod scribis ad me, de drachmis cccclxxx. nihil est, quod id isto genere cuiquam possim commodare: omnis enim pecunia ita tractatur, ut præda à præfectis; quæ autem mihi attributa est, à quæstore curetur. Quod quæris, quid existimem de legionibus, quæ decretæ sunt in Syriam? antea dubitabam, venturæne essent; nunc mihi non est dubium, quin si antea auditum erit, otium esse in Syria, venturæ non sint. Marius quidem successorem tardè video esse venturum: propterea quod senatus ita decrevit, ut cum legionibus iret. Unæ epistolæ respondi: venio ad alteram. Petis à me, ut Bibulo te quam diligentissimè commendem. In quo mihi voluntas

non deest: sed locus videtur esse tecum exposu-
landi. Solus enim tu ex omnibus, qui cum Bibulo
sunt, certiore me nunquam fecisti, quam valdè
Bibuli voluntas à me sine causa abhorreret. Per-
multi enim ad me detulerunt, cum magnus Antio-
chiæ metus esset, et magna spes in me, atque in
exercitu meo, solitum dicere, quidvis se perpeti
malle, quam videri eguisse auxilio meo. Quod e-
go officio quæstorio te adductum reticere, de præ-
tore tuo non molestè ferebam: quamquam, quem-
admodum tractare, audiebam. Ille autem, cum
ad Thermum de Parthico bello scriberet, ad me
litteram nunquam misit, ad quem intelligebat e-
jus belli periculum pertinere: tantum de augura-
tu filii sui scripsit ad me. In quo ego misericordia
commotus, et quod semper amicissimus Bibulo fui,
dedi operam, ut ei quam humanissimè scriberem.
Ille, si omnibus est malevolus, quod nunquam
existimavi: minus offendor in me. Sin à me est
alienior: nihil tibi litteræ meæ proderunt. Nam
ad senatum quas Bibulus litteras misit, in iis,
quod mihi cum illo erat commune, sibi soli attri-
buit. Sed ait curasse, ut cum quæstu populi pecu-
nia permutaretur. Quod autem meum erat pro-
prium, ut alariis Transpadanis uti negarem; id e-
tiam populo se remisisse scribit. Quod verò illius
erat solius, id mecum communicat. Equitibus au-
xiliariis egere se inquit, cum amplius frumenti
postularem. Illud verò pusilli animi, et ipsa
malevolentia jejuni atque inanis, quod Ariobarza-
nem, quem senatus per me regem appellavit, mi-
hi commendavit, iste in litteris non regem, sed
regis Ariobarzanis filium appellat. Hoc animo qui

sunt, deteriores fiunt rogati: sed tibi morem gessi: litteras ad eum scripsi: quas cum acceperis, facies quod voles. Vale.

ARGUMENTUM.

Suadet ut decedens præponat provincie quæstorem potius, quàm legatos, quod ipse postea quoque fecit. Vid. ep. 15.

Suasoria.

M. Cicero imp. S. D. Q. Thermo propræt.

Officium meum erga Rhodonem, cæteraque mea studia, quæ tibi, ac tuis præstiti, tibi homini gratissimo, grata esse vehementer gaudeo: mihi que scito in dies majori curæ esse dignitatem tuam: quæ quidem à te ipso integritate et clementia tua sic amplificata est, ut nihil addi posse videatur. Sed mihi magis, magisque quotidie de rationibus tuis cogitanti, placet illud meum consilium, quod initio Aristoni nostro, ut ad me venit, ostendi: graves te suscepturum inimicitias, si adolescens potens et nobilis à te ignominia affectus esset. Et herclè sine dubio, erit ignominia. Habes enim neminem honoris gradu superiore. Ille autem ut omittam nobilitatem, hoc ipso vincit viros optimos, hominesque innocentissimos, legatos tuos, quod et quæstor est, et quæstor tuus. Nocere tibi iratum neminem posse perspicio; sed tamèn tres fratres, summo loco natos, promptos, non indissertos, te nolo habere iratos, præsertim jure: quos video deinceps tribunos pl. per triennium fore. Tempora autem reip. qualia futura sunt, quis scit? mihi quidem turbulenta videntur.

fore. Cur ego te velim incidere in terrores tribunicios, præsertim cum sine cujusquam reprehensione legatis quæstorem possis anteferre? Qui, si dignum se majoribus suis præbuerit, ut spero et opto; tua laus ex aliqua parte fuerit; sin quid offenderit; sibi totum, nihil tibi offenderit. Quæ mihi veniebant in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabar; quod in Ciliciam proficiscebam, existimavi me ad te oportere scribere. Tu quod egeris, id velim dii approbent: sed, si me audies, vitabis inimicitias, et posteritatis otio consules. Vale.

ARGUMENTUM.

Ostendit optationem sibi quæstorem obtingere neminem potuisse, et hortatur, ut maturet in provinciam venire, ante quam ipse decedat.

Gratulatoria.

M. Cicero imp. S. D. C. Cælio Caldo L. F. Quæst.

Cum optatissimum nuntium accepissem, te mihi quæstorem obtigisse; eo jucundior mihi eam sortem sperabam fore, quo diutius in provincia mecum fuisses. Magni enim videbatur interesse, ad eam necessitudinem, quàm nobis sors tribuisset, consuetudinem quoque accedere. Postea, cum mihi nihil neque à te ipso, neque ab ullo alio de adventu tuo scriberetur; verebar ne id ita caderet, quod etiam nunc vereor, ne ante quàm tu in provinciam venisses, ego de provincia decederem. Accepi autem à te missas litteras in Cilicia, cum essem in castris, ad x. Kal. Quinct. scriptas humanissimè: quibus facile et officium et ingenium

tuum perspicui possit: sed neque undē, neque quodie datæ essent, aut quo tempore te expectarem, significabant: nec is, qui attulerat, à te acceperat; ut ex eo scirem, ex quo loco, aut quo tempore essent datæ. Quæ cum essent incerta, existimavi tamēn esse faciendum, ut ad te statores meos et lictores cum litteris mitterem: quas si satis opportuno tempore accepisti, gratissimum mihi feceris, si ad me in Ciliciam quā primū veneris. Nam quod ad me Curius consobrinus tuus, mihi, ut scis, maximē necessarius, quod item C. Virgilius, propinquus tuus, familiarissimus noster, de te accuratissimē scripsit; valet id quidē apud me multū, sicuti debet hominum amicissimorum diligens commendatio; sed tuæ litteræ, de tua præsertim dignitate et de nostra conjunctione, maximi sunt apud me ponderis. Mihi quæstor optatior obtingere nemo potuit. Quamobrem quæcumque à me ornamenta in te proficiscentur, elaborabo, ut omnes intelligant, à me habitam esse rationem tuæ, majorumque tuorum dignitatis. Sed id jam facilius consequar, si ad me in Ciliciam veneris. Quod ego et mea, et reip. et maximē tua interesse arbitror. Vale.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD APPIUM CLAUDIUM

LIBER III.

ARGUMENTUM.

Totus est hic liber ad Appium P. Clodii fratrem, cum quo post inimicitias in gratiam redierat. In hac autem epistola scribit de duobus Appii libertis, Phania et Cilice: interserit quædam de sua benevolentia; in extremo commendat Valerium jurisconsultum cum joco familiari. De Appii morte Val. Max. lib. 1. c. 6.

M. Cicero S. D. Appio Pulchro imp.

Si ipsa resp. tibi narrare posset, quo modo sese haberet, non facilius ex ea cognoscere posses, quam ex liberto tuo Phania: ita est homo non modò prudens, verū etiam, quod vidi, curiosus; quapropter illi tibi omnia explanabit: id enim mihi et ad brevitem est aptius, et ad reliquas res providentiū. De mea autem benevolentia erga te, etsi potes ex eodem Phania cognoscere, tamēn videntur etiam aliquæ meæ partes. Sic enim tibi persuade, charissimum te mihi esse, cum propter